

2 pl. *druwetai*. Erdvilas Jakulis (Vilnius) svarstė, ar prūsų kalboje rekonstruotinas veiksmažodžių tipas, atitinkantis lie. *-ėti, -a, -ėjo* (*tekėti, tēka, tekėjo*). Atsakymas – neigiamas: tai esanti tik rytų baltų kalbų inovacija.

Baltų veiksmažodžio klausimams buvo skirta ir daugiau pranešimų. Wojciechas Smoczyński (Krokuva) aptarė lie. veiksmažodinių neošaknų (resp. neokamienu) susidarymo problemas. Pavyzdžiui, šaknies *gied-* praes. lytis *gíesti / gíesta* galėjusi duoti neomorfemą *gies-*, išvelgtiną vedinyje *gies-mė*. Norbertas Ostrowskis (Poznanė) aptarė s. lie. denominatyvus su priesaga *-ėti*. Pranešėjas iškėlė mintį, kad inchoatyvinė šių darinių reikšmė pirmiausia radusis priešdėliniuose veiksmažodžiuose ir vėliau apibendrinta nepriešdėliniams (*pasenėti, susenėti* → *senėti*). Miguelis Villanueva Svenssonas (Madridas) pasiūlė naują hipotezę, aiškinančią kai kurių **o* vokalizmo bl. ir sl. veiksmažodžių kilmę. Jo nuomone, lie. *tàpti*, s. bažn. sl. *pasti* gali būti išriedėję iš ide. šakninio aoristo medijo paradigmos, apibendrinus 3 sg. formos vokalizmą (**tóp-e, *pód-e*) ir pagal ją sudarius atitinkamus inovacinius praes. kamienus.

Dviejuose pranešimuose nagrinėti baltų daiktavardžiai, patekę į Pabaltijo finų kalbas. Karis Liukkonenas (Helsinkis) daugiausia dėmesio skyrė bl. *ē, i* ir (*i*)*ið* kamienų adaptacijai, o Ralfas Peteris Ritteris (Krokuva) išsamiau analizavo (*i*)*ið* tipo baltizmus. Pora prelegentų aptarė su sintaksiniu lygmeniu susijusias problemas. Axelis Holvoetas (Vilnius) pateikė papildomų argumentų, grindžiančių posesyvinės bl. konstrukcijos *mihi est* archajiškumą ir jos keitimą variantu *habeo*, apžvelgė šių konstrukcijų gramatinimo procesus lietuvių ir latvių kalbose. Albertas Rosinas (Vilnius) analizavo s. la. raštų daiktavardžio frazių su determinantu struktūrą ir kilmę. Pranešėjas atkreipė dėmesį, kad modelis su daugiskaitos formomis NP → DET pl. masc. (A) N (*tiems māsāms*) laikytinas ne archaizmu (kaip manęs Endzelynas), o vokiečių kalbos įtakos rezultatu.

Konferencijoje skaitytų pranešimų tezės išleistos atskira knygele¹, kai kurios skelbtos idėjos plačiau išdėstytos šiame *Baltisticos* tome² ir kituose leidiniuose³.

Jurgis Pakerys

BALTŲ KALBŲ ETIMOLOGIJA IR ONOMASTIKA SANKT PETERBURGE

2003 m. kovo 5–6 dienomis Sankt Peterburgo valstybiniame universitete vyko konferencija „Baltų kalbų etimologija ir onomastika“. Tai jau šeštasis, nuo 1998-ųjų kasmetis, baltistų sambūris, sukviėtęs 22 pranešėjus iš Latvijos, Lenkijos, Lietuvos, Rusijos ir Suomijos.

Grynajai žodžių etimologijai skirtų pranešimų buvo keli. Romualdas Julius Apanavičius (Vilnius) pasiūlė bl.-sl. **šeina / šaina* (lie. *šiėnas*, la. *siens*, ru. *ceho* ir kt.) kildinti iš ide. *kei-* ‘gulėti’ ir laikyti priesagos *-na-* vediniu, turinčiu reikšmę ‘gulintis’ (t. y. ‘nukirstas’). Su ta pačia šaknimi idėjos autorius siejo ir lie. *šiėkštas* ‘vandenyje gulintis medis, krūmas’, la. *siėksta*, lie. *kūnis, kiėnis* ‘kiaulių guolis, migis’. Vanda Kazanskienė (Sankt Peterburgas) nagrinėjo lie. *žiedas / žiėdas* semantikos ir darybos istoriją. Pranešėjos manymu, homonimai ‘ant rankos piršto mūvimas papuošalas ir kt.’ bei ‘augalo dauginimosi organas, iš kurio užauga vaisius’ yra bendrašakniai ir etimologiškai sietini su veiksmažodžiu *žiesti* ‘lipdyti (iš

¹ Jono Kazlausko diena: istorinės gramatikos dalykai. Tarptautinės konferencijos programa ir tezės. Vilnius, 2002 m. spalio 25 d. (red. R. Venckutė), Vilniaus universiteto leidykla, 2002 (R. P. Ritteris ir W. Smoczyński leidiniui tezių pateikti negalėjo). Konferenciją parėmė Lietuvos valstybinis mokslo ir studijų fondas ir Vilniaus universitetas.

² R. Derssen, On the Reception of Winter’s Law, p. 5–13; V. Markevičius, Kelios rytų aukštaičių širvintiškių ir pietų panevėžiškių tarmių vokalizmo ypatybės, p. 101–105.

³ A. Rosinas, Noun Phrases with a Determiner in Latvian Old Texts: their Structure and Origin, – *Linguistica Baltica*, X (spausdinama).

molio), formuoti, jungti'. Pirmasis laikytinas *nomen resultati*, o antrasis – greičiausiai *nomen loci* vediniu. Audronė Kaukienė (Klaipėda) aptarė lie. *trinti* (la. *trīt*, pr. praes. 3 *trinie*) istoriją. Pranešėja konstatavo, kad tai bendrabaltiška šaknis **tren-/trin-*, kurioje išvelgtinas nosinis afiksas (ide. **ter-*; plg. lie. *tūrti*). Synchroniškai lie. *trinti* priklauso *C(C)in-* šaknies struktūros veiksmažodžių būriui (*pinti, skinti, minti, ginti, tūnti*). Erdvilas Jakulis (Vilnius) patyrinėjo trijų lie. *-ėti, -a, -ėjo* tipo veiksmažodžių kilmę. Lie. *tekėti*, la. *tecēt* priklauso seniausiam šios klasės sluoksniui, turinčiam šaknių atitikmenų kitose ide. kalbose (**tek-*), bet išsiskiriančiam r. bl. inovacija: greta praes. **teka* egzistuoja praet. **tekējā*. Veiksmažodyje lie. *braškėti* pasiūlyta neišvelgti formanto **-sk-* ir laikyti jį garsažodinės kilmės. Panašiai ir lie. *varvėti* pranešėjas aiškino esant reduplikacinį imitatyvą (: lie. interj. *vař*; plg. lie. *virvėti, vervėti*). Jānis Rozenbergas (Ryga) akcentavo istorinės semantikos svarbą, smulkiau paanalizavo la. *gars* reikšmių lizdo raidą ir skatino etimologiškai tirti ne vien leksiką. Poros etimologinių pranešimų autoriai į konferenciją atvykti negalėjo: Berndas Gliwa (Sargeliai) rengėsi aptarti drignės (*Hyoscyamus niger* L.) pavadinimus, o Raita Makarė (Ryga) ruošėsi kalbėti apie dalelyčių kilmę ir funkcijas.

Trys pranešimai buvo skirti skolinių problemoms. Jūratė Sofija Laučiūtė (Klaipėda) nagrinėjo skolintų žodžių etimologizavimo klausimus. Pranešėjos manymu, reikia dėmesingai analizuoti hibridinius darinius (kai pasiskolinta tik priesaga, šaknis ar kamienas) ir žodžius, atkeliavusius per tarpines kalbas (sakysim, baltizmus, patekusius į slavų kalbas iš Pabaltijo finų). Aleksandras Anikinas (Novosibirskas) kėlė baltizmų difuzijos slavų kalbose klausimą, nagrinėjo kai kuriuos žodžius, į slavų kalbas atkeliavusius iš baltų ar jiems tik tarpininkaujant. Vilma Šaučiūnaitė (Daugpilis) aptarė latvių kalbos lituanizmų tyrimo sunkumus.

Nemažai dėmesio susilaukė žodžių daryba. Aina Blinkena (Ryga) aptarė būdvardžių

afiksacijos klausimus, Svetlana Murānė (Daugpilis) kalbėjo apie onomatopėjinę garsinių latvių ir rusų veiksmažodžių motyvaciją, o Svetlana Polkova (Daugpilis) nagrinėjo šių kalbų *verba dicendi* pamatavimą. Jurgis Pakerys (Vilnius) pasiūlė etimologiniuose tyrimuose nurodinėti vardažodinių veiksmažodžių darybos kategorijas, o Norbertas Ostrowskis (Poznanė) pasidalijo mintimis apie priesagos *-ėti* denominatyvus senuosiuose lietuvių raštuose.

Pereinamąjį pranešimą apie derivaciją ir onomastinę etimologiją perskaitė Jurijus Otakupščikovas (Sankt Peterburgas), atkreipęs dėmesį į baltiškų hidronimų su priesagomis *-uva, -ava, -va* ir *-(u)šė* darybą iš *u* kamieno būdvardžių. Pavyzdžiui, Okos baseino up. *Sekša* (*Cekua*) susieta su lie. *sekùs* 'negilus', o ež. *Moskovo* (*Mockovo*), up. *Moskva* (*Mockva*) – su lie. *maskùs* 'mažas'. Ojāras Bušas (Ryga) iškėlė toponiminės medžiagos reikšmę aiškinantis kai kurių žodžių kilmę (la. *vīsla* 'smulkus lietus, dulksna', *žagars*), Laimutė Balodė (Ryga, Helsinkis) pasidalijo vieno Latvijos pasienio valsčiaus (*Lašu pagasts*, dab. *Eglaines pagasts*) toponimų etimologijos problemomis, Saulė Juzelėnienė (Kaunas)¹ apžvelgė Pakruojo ir Vilkaviškio rajonų vietovardžių darybą.

Trys pranešimai buvo skirti lietuvių antropomimijos klausimams. Agnė Bielskienė (Kaunas) aptarė formanto *-utis, -ė* pravardes, Daiva Sinkevičiūtė (Vilnius) nagrinėjo priesagos *-š-* trumpinių kilmę, o Alvydas Butkus (Kaunas) analizavo etnoniminės kilmės pravardes. Inga Milėvičia (Daugpilis) į konferenciją atvykti negalėjo, bet kolegė perskaitė jos pranešimą apie tikrinius vardus kaip kultūros stereotipus šiuolaikinėje Latvijos publicistikoje. Erika Rimkutė (Kaunas) pasidalijo mintimis apie tikrinius daiktavardžius ir jų analizės sunkumus anotuotame lietuvių kalbos

¹ Tyrimo bendraautorė Ilona Sideravičienė-Mickienė konferencijoje dalyvauti, deja, negalėjo. Ji rengėsi perskaityti ir pranešimą apie kuršių kalbos reliktus Lietuvos toponimuose.

tekstyne, Aleksejus Andronovas (Sankt Peterburgas) svarstė, kaip dvikalbiuose žodynuose pateiktini tikriniai daiktavardžiai ir ištisi meno kūrinų pavadinimai. Atvykti negalėjęs Lembitas Vaba (Tampere) rengėsi aptarti latviškas pavardes Estijos pavardžių registre.

Konferencijos pranešimų tezės išleistos atskira knygu² ir prieinamos internete: <http://www.genling.nw.ru/baltist/baltist> (žr. apie konferencijas „Baltistika Sankt Peterburge“). Čia jau paskelbtas ir kvietimas į 2004 metų konferenciją, skirtą baltų kalbų istorinei gramatikai bei bendrinės kalbos istorijai.

Jurgis Pakerys

LKŽ PABAIGTUVĖMS IR A. SALIO JUBILIEJUI SKIRTA KONFERENCIJA

2002 m. birželio 6–7 d. Lietuvių kalbos instituto Leksikografijos centras surengė didžiojo „Lietuvių kalbos žodyno“ pabaigtuvėms ir A. Salio 100-osioms gimimo metinėms skirtą mokslinę konferenciją „Leksikografijos ir leksikologijos problemos“. Pranešimus skaitė apie 50 Lietuvos ir užsienio šalių kalbininkų. Plenariniame posėdyje buvo perskaityti šeši pranešimai: A. Girdenis kalbėjo apie A. Salį – tarmėtyrininką, V. Vitkauskas aptarė A. Salio įnašą į bendrinės kalbos tvarkybą, A. Nepokupnas analizavo viržio (*Calluna vulgaris*) pavadinimus latvių ir lietuvių kalbų tarmėse, P. U. Dini pateikė preliminarinių žinių apie Florencijoje esančių Sirvydo žodyną, Z. Zinkevičius analizavo K. Lukausko „Pamokslų“ kalbą, o S. Karaliūnas pateikė naujų duomenų, patvirtinančių vietovardžio *Aismarės* autentiškumą bei lietuvišką kilmę. Toliau darbas vyko atskirose sekcijose. Leksikografijos sekcijoje buvo svarstomi įvairiausi senųjų ir naujųjų žodynų klausimai. Svečiai iš Latvijos kalbėjo apie latvių

² Материалы XXXII международной филологической конференции. Выпуск 1. Секция балтистики. 5–6 марта 2003 г., Санкт-Петербург. Отв. ред. А. В. Андронов.

kalbos tezaurą (I. Jansone), fonetinę transkripciją (B. Bušmane) ir frazeologizmų pateikimą „Latvių tarmių žodyne“ (A. Timuška), aptarė vietovardžius latvių etimologijos žodynuose (L. Balode), žodžių kilmę aiškinamuosiuose žodynuose (A. Bankavs), tarmių medžiagos publikavimo galimybes (E. Kagaine), supažindino su J. Kurmino (L. Leikuma) ir J. Kulitano žodynais (V. Šaудиņa), latgalių raštų kalbos dialektinių šaltinių leksikografine interpretacija (A. Staševička), vienatomių ir daugiatomių aiškinamųjų latvių kalbos žodynų sandaros principais (I. Zūcena); svarstė, ar verta leisti tikrinių vardų aiškinamąjį žodyną (O. Bušs), aptarė būdvardžio semantinės struktūros pateikimo koncepciją „Dabartinės latvių kalbos žodyne“ (L. Oldere). Didelis dėmesys buvo skiriamas ir akademiniam „Lietuvių kalbos žodynui“: kalbėta apie jo reikšmę lingvistinei geografijai (S. Temčinas), reguliariųjų išvestinių reikšmių fiksavimą (Z. Babickienė), atematinių veiksmažodžių liekanas (A. Andronovas), *tekėti, teka* tipo veiksmažodžių pateikimą (E. Jakulis). Svarstyti klausimai apie homonimiją šių dienų paraleliniuose lietuvių kalbos žodynuose (E. Jakaitienė), analizuotos ištiktukų reikšmės (J. Zbarskaitė) ir slavizmų pateikimas žodynuose (V. Kardelis), aptartas Jumskio žodynas (O. Kažukauskaitė) ir K. Būgos indėlis renkant Mažosios Lietuvos žodynų medžiagą (V. Drotvinas); svarstyta, koks galėtų būti rytų aukštaičių žodyno tarminis pagrindas (V. Kuprevičius), kokio gimtosios kalbos žodyno reikia mokyklai (Z. Šimėnaitė), kaip Milkus redagavo Ruigio žodyną (V. Zubaitytė). Klausytojai buvo supažindinti su bendrinės lietuvių kalbos leksikos kompiuterizavimo naujovėmis (D. Murmulaitytė), kalbėta apie tradicinės ir kompiuterinės leksikografijos sąlyčius ir skirtynes (J. Mikeliūnienė), leksikos tyrinėjimo semantiniiais laukais pranašumus (V. Sakalauskienė).

Leksikologijos sekcijoje aptarti semantikos, onomasiologijos, frazeologijos, etimologi-